

Munkafüzet

FÖLDRAJZ

KÖZÉP-EURÓPA ÉS MAGYARORSZÁG

8



f

A TERMÉSZETRŐL TIZENÉVESEKNEK

A TERMÉSZETRŐL TIZENÉVESEKNEK

8.

ÉVFOLYAM



FÖLDRAJZ

m u n k a f ü z e t

*Közép-Európa
és Magyarország
földrajza*

1*, VÁLTOZATLAN KIADÁS

MOZAIK KIADÓ – SZEGED, 201-

Kedves Gyerekek!

Ebben a tanévben Közép-Európa országaival, és kiemelten hazánk földrajzával ismerkedtek meg.

Ezekhez a témakörökhöz készítettünk feladatsorokat, amelyek megoldásával megerősíthetitek és fejleszthetitek a tantárgyban eddig szerzett ismereteiteket és képességeiteket.

A munkafüzeti feladatok megoldásához vegyétek segítségül a tankönyveket, az atlaszokat és az egyéb információforrásokat! A munkafüzet függelékében szereplő tényeket, adatokat használjátok fel összehasonlításokra, következtetések megfogalmazására. A feladatok közül tanári irányítással válogathatok képességeitek szerint.

Tudásotok bővítéséhez most is javasolunk olyan feladatokat, amelyek megoldásához az interneten, a könyvtárban, a tévé ismeretterjesztő adásai stb. segítségével kell információt gyűjtenetek!

A gyűjtőmunkára, a megfigyelésekre, a vitára felhívó munkafüzeti feladatokat kis bagoly (🦉) jelzés mutatja. Ezek megoldásához használjatok külön füzetet, vagy számítógépen nyissatok egy külön mappát, oda gyűjtsétek a dokumentumokat!

A *-gal jelölt témák és munkafüzeti feladatok a kiegészítő anyagra, illetve differenciálásra vonatkoznak. Javasoljuk, hogy ezek egy részét is a füzetetekben oldjátok meg.

Fogjatok össze társaitokkal! Segítsétek egymást a kutató- és gyűjtőmunkában! Tartsatok beszámolót a szerzett ismeretekről! Az együtt végzett munkával ti magatok is élvezetesebbé, érdekesebbé tehetitek a földrajzórát.

Jó munkát kívánnak: a szerzők

Projektfeladatok

1. Termékeink a nagyvilágban

- a) Ahogy görög narancs, holland sajt, pármái sonka, arab kávé stb. kerül az asztalotokra, úgy hazánk élelmiszer-ipari termékeiből – pl. libamáj, tokaji aszú, szegedi téli-szalámi, Túró Rudi, a mangalica és a különféle biotermékek – más népek is fogyasztanak.
Nézz utána, melyek a jellegzetes, keresett magyar élelmiszerek! Hol és hogyan állítják elő ezeket? Kik a fő vásárlói?
Mely élelmiszereink érdemelnék meg az uniós védettséget? Miért?
- b) Az élelmiszerek mellett több egyéb hazai termékünk is hungarikum. Sok esetben csak mi tartjuk annak, de még nem rendelkezik hivatalos védjeggyel.
Gyűjts példákat a hivatalos hungarikumokra! Készíts belőlük tablót!
Te miket vetetnél fel a listára? Indokold meg, miért tartod érdemesnek erre!
Van-e a környékeden olyan népművészeti termék vagy néprajzi érdekesség, amely méltán viselhetné a hungarikum elnevezést?

2. Tájaink

Gyűjts, illetve tölts le az internetről olyan képeket, amelyek hazánk egyes tájait, védett természeti értékeit mutatják be!
Keress műholdas képeket, térképeket! Olvass le róluk minél több földrajzi információt!
Rendeztetek térképolvasási versenyt!
Keressetek régebbi és mai térképeket ugyanarról a tájról! Hasonlítsátok össze és fogalmazzatok meg, milyen változásokat láttok!

3. Lakóhelyünk

- a) **Végezzetek megfigyeléseket, vizsgálatokat a lakóhelyeteken!** Gyűjtsetek össze minél több információt annak természeti adottságairól – pl. vizsgáljátok meg kőzeteit, vizeit, talajait!
Végezzetek méréseket az időjárási elemekről, azok változásairól! Ábrázoljátok szemléletesen! Fogalmazzatok meg az országos átlagtól eltérő helyi sajátosságokat!
Készítsetek fénykép- vagy videófelvevételeket települések és környékének jellegzetes növény- és állatvilágáról! Állítsatok össze fajlistát!
Gyűjtsetek adatokat a település infrastruktúrájáról (vízvezeték, gáz, csatorna, úthálózat, tömegközlekedési lehetőségek stb.)! Milyen fejlesztésre lenne szükség?
Végezzetek vizsgálatokat lakóhelyetek környezeti állapotáról – pl. talaj-, lég-, vízszennyezés, hulladékgyűjtés és -kezelés.
Végezzetek forgalomszámlálást a lakóhelyetek egy közlekedési szempontból problémás helyén (pl. az iskola környékén vagy egy balesetveszélyes helyen)! Ha szükséges, a tapasztalatok alapján tegyetek javaslatot a közlekedés szabályozásának megváltoztatására!

Hogyan hat a forgalom a település levegőjének állapotára? A tapasztalatok összegyűjtése után fogalmazzatok meg javaslatokat a lakóhelyetek szakirányú vezetője számára, mit lehetne tenni az élhetőbb környezetért! Hívjátok meg vitaórára!

b) Nézzetek utána, melyik néprajzi tájegység része lakóhelyetek és környéke!

Kutassátok fel annak jellegzetes értékeit – pl. foglalkozások, viseletek, népszokások, hagyományok, zene, tánc, ünnepi szokások, építkezési módok, ételek.

Megjelenik-e ezek közül valamelyik a ti életetekben? Hogyan?

4. Nevezetességeink

a) Állítsd össze a hazai világörökségi listát! Nézz utána, mi a követelménye, hogy egy hely (vagy egyéb) felkerülhessen ide! Gyűjts képeket róluk! Emeld ki, mi indokolta, hogy a világörökség részei lettek! Helyezd el ezeket Magyarország térképén! Melyiket mutatnád be a hozzád érkező külföldi barátodnak? Indokold meg, miért!

b) Legyél idegenvezető! Szervezz budapesti kirándulást az osztályodnak (ha budapesti vagy, akkor egy vidékről Budapestre kiránduló osztálynak)! Tervezz egynapos városnéző programot, amely során bemutatod a főváros kulturális és művészeti nevezetességeit! Készítsd el az autóbuzos program útvonalát, időbeosztását! Tervezz különböző fakultatív programokat is!

Tervezz turistacsoportnak Zala megyébe olyan programot, amelynek keretein belül a csapat tagjai megismerkedhetnek a népi építészeti emlékekkel, a régi foglalkozásokkal, viseletekkel, hagyományos ételekkel! A fárasztó program után gondold a pihentető gyógyfürdőzésre is!

Készíts autóbuzos útvonaltervet, és hozzá időbeosztást! Tervezd meg, milyen kiadásokkal jár a kirándulás! Mennyi pénz kell befizetniük az utazóknak?

Kínálj fel olyan lehetőségeket is a csoportnak, hogy a következő úti célok mik lehetnek, ha gyógyfürdőbe, skanzenbe, arborétumba szeretnének ellátogatni!

5. Akikre büszkék lehetünk

Keress példákat olyan magyar felfedezőkre, utazókra, tudományos kutatókra, mérnökökre, akik más kontinenseken tevékenykedtek! Mivel szereztek hírnevet hazánknak? Kik kapták meg a legnagyobb tudományos elismerést, a Nobel-díjat?

Kik napjaink ismert és elismert tudományos kutatói? Milyen eredményekkel gazdagítják/gazdagították hírnevünket?

Gyűjts össze olyan művészeti ágakat, illetve művészeket, akik alkotásaikkal világhírnevet szereztek!

Mely sportágakban és milyen eredményekkel kerültek a világ élvonalába hazánk ismert sportolói? Kik ők?

Büszkeségeink közül kit választanál példaképednek? Miért őt?

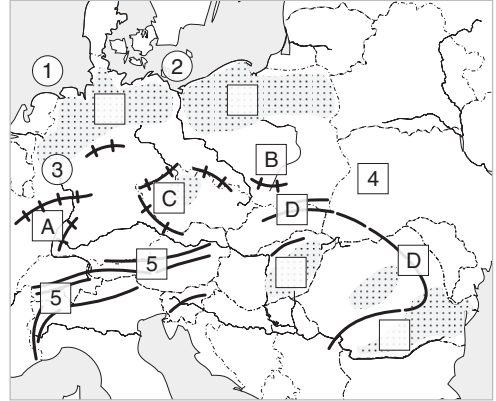
A tanév során számoljatok be kutatómunkátokról! Mutassátok be a készített tablókat, számítógépes prezentációkat, térképeket, a gyűjtött anyagot! Gyarapítsátok ezekkel iskolátok földrajzi gyűjteményét!

KÖZÉP-EURÓPA ORSZÁGAI

Közép-Európa természeti képe

1. Nevezd meg kontinensrészünk határait!

- ①-tenger
 ②-tenger
 ③ (folyó)
 ④-síkság
 ⑤ (hegység)



2. Mely hegységeket mutatják a betűk?

- A** **C**-peremhegységei
B Keletkezésük ideje:

Melyik hegységrendszer összetöredezett maradványai ezek?

Az Eurázsiai-hegységrendszer tagjai: , .

Az utóbbi a hegység.

Mi alakította ki a mai formakincseiket?

Melyek Közép-Európa legfiatalabb tájai?

Mely tájakra jellemzőek?

– morénahalmok, tóhátságok:

- E** **F**

– folyami hordalék, lösz:

- G** **H**

Betűjeleiket írd a térkép vázlat megfelelő – üresen hagyott – négyzetébe!

 3. Gyűjts képeket Közép-Európa megnevezett tájairól a füzetedbe!

4. Mi minden teszi változatosá Közép-Európa éghajlatát? Csoportosítsd az éghajlatok jellemzőit, és nevezd meg a természetes növénytakarójukat!

A hatás

Jellemzőik száma:

Természetes növénytakaró:
.....

B hatás

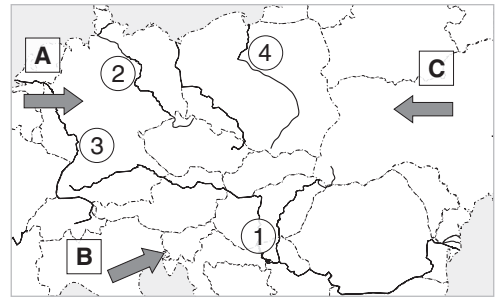
Jellemzőik száma:

Természetes növénytakaró:
.....

C hatás

Jellemzőik száma:

Természetes növénytakaró:
.....



Éghajlati jellemzők és következményeik:

- | | |
|-------------------|------------------|
| 1. forró nyár | 9. egyenletes |
| 2. meleg nyár | csapadéeloszlás |
| 3. hűvös nyár | 10. egyenlőtlen |
| 4. enyhe tél | csapadéeloszlás |
| 5. hideg tél | 11. egyenletes |
| 6. sok csapadék | vízjárású folyók |
| 7. kevés csapadék | 12. ingadozó |
| 8. téli csapadék | vízjárású folyók |

5. Nevezd meg az előző feladat térképvázlatán a megszámozott folyókat!

①

③

②

④



6. Olvasd le az atlaszodról, mely országokat és fővárosokat köti össze a Duna!

Közép-Európa társadalom-földrajzi vonásai

1. Mely nyelvcsaládokba sorolhatók a közép-európai népek nyelvei?

2. Figyeld meg az atlaszodban, hogy melyek a legelterjedtebb nyelvek kontinensrészünkön! Írj hozzájuk országpéldákat!

a) pl.

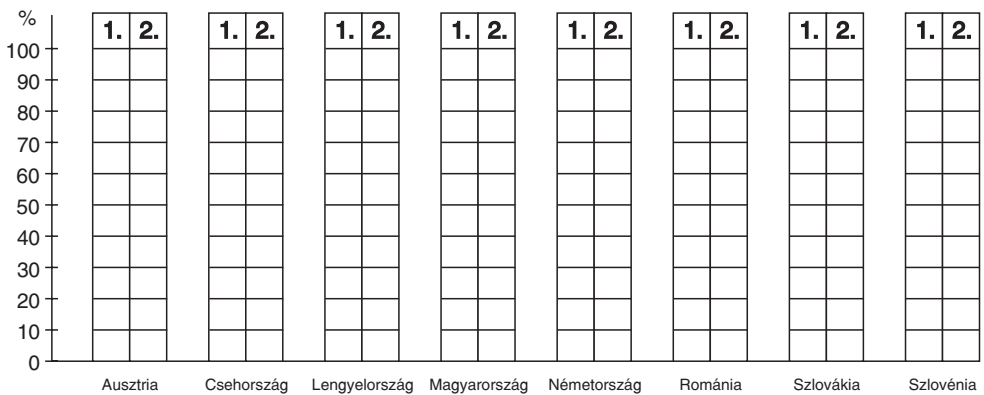
b) pl.

c) pl.

d) pl.

3. Ábrázold diagramon különböző színekkel a gazdasági ágak részesedését az alábbi adatok alapján! (2009)

Ország	Nemzeti össztermékből (1)			Foglalkoztatottakból (2)		
	mezőgazdaság %	ipar építőipar %	szolgáltatás %	mezőgazdaság %	ipar építőipar %	szolgáltatás %
Ausztria	1,5	29,1	69,4	5,3	25,0	69,7
Csehország	2,2	37,7	60,1	3,1	38,6	58,3
Lengyelország	3,6	30,5	65,9	13,3	31,1	55,6
Magyarország	3,0	29,7	67,3	4,7	31,2	64,1
Németország	0,8	26,6	72,6	1,7	28,7	69,6
Románia	7,0	37,3	55,7	29,1	30,1	40,8
Szlovákia	2,7	35,0	62,3	3,6	38,0	58,4
Szlovénia	2,1	31,4	66,5	9,1	33,0	57,9



4. Mi jellemzi Közép-Európa országainak gazdaságát? Melyik igaz (I), melyik hamis (H) állítás? Írd a megfelelő betűjelet eléjük! Tedd igazzá a hamisakat!

- Az ásványkincslelőhelyekre települt iparvidékek ma is kiemelkedő jelentőségűek.
- Iparszerkezetük a rendszerváltozás óta alig változott.
- A kikötővárosokban az élelmiszeripar a legfontosabb iparág.
- A nehézipart a kőolaj és az ércek behozatala alapozta meg a kikötőkben.
- A mezőgazdaság színvonala Közép-Európa országaiban megközelítőleg azonos.
- A növénytermesztés lehetőségei az éghajlattól függően változatosak.
- A kereső lakosság nagyobb részét a szolgáltatások foglalkoztatják.
- A kontinensrészen jelentős tranzitútvonalak haladnak át.

FEJLŐDÉSÜNK TÁRSADALMI ALAPJAI

Hazánk népessége

1. Hazánk lakóinak száma: fő, átlagos népsűrűsége fő/km².

2. A határainkon kívül hol és mennyien élnek magyarok Európában?

Írd az országhoz a megfelelő népességszám betűjelét!

- | | |
|--|------------------------|
| <input type="checkbox"/> Ukrajnában | a) közel 1,4 millió fő |
| <input type="checkbox"/> Szerbiában | b) kb. 520 ezer fő |
| <input type="checkbox"/> Romániában | c) kb. 290 ezer fő |
| <input type="checkbox"/> Szlovákiában | d) kb. 150 ezer fő |
| <input type="checkbox"/> Ausztriában, Horvátországban és Szlovéniában összesen | e) kb. 30 ezer fő |

3. Sorold fel a hazánkban élő kisebbségeket!

a) nemzeti kisebbség:

b) etnikai kisebbség:

4. Hogyan biztosítja az Alaptörvényünk az egyenjogúságot a kisebbségeknek?

.....
.....
.....

5. Állapítsd meg a tankönyv népsűrűségi térképe segítségével az alábbiakat!

a) Melyik a két legsűrűbben lakott megyénk? Mivel magyarázható?

.....
.....

b) Melyik a két legritkábban lakott megyénk? Miért?

.....
.....

c) Jellemezd saját megyéd népsűrűségét!

.....

6. Tanulmányozd a hazai kisebbségeket bemutató táblázatot! (Az 1991-es és a 2001-es népszámlálás adatai alapján.)

Hazai kisebbség	Az anyanyelvet beszélők		A nemzetiséghez tartozást vállalók		A nemzetiségi kulturális értékekhez, hagyományokhoz kötődők	Családi, baráti közösségben a nyelvet használók
	száma					
	1991	2001	1991	2001	2001	2001
bolgár	1 370	1 299	–	1 358	1 693	1 118
cigány	48 072	48 685	142 683	190 046	129 259	53 323
görög	1 640	1 921	–	2 509	6 140	1 974
horvát	17 577	14 345	13 570	15 620	19 715	14 788
lengyel	3 788	2 580	–	2 962	3 983	2 659
német	37 511	33 792	30 284	62 233	88 416	53 040
örmény	37	294	–	620	836	300
román	8 730	8 482	10 740	7 995	9 162	8 215
szerb	2 953	3 388	2 905	3 816	5 279	4 186
szlovák	12 475	11 816	10 459	17 692	26 631	18 056
szlovén	2 627	3 187	1 930	3 040	3 442	3 119
ruszín	} 674	1 113	–	1 098	1 292	1 068
ukrán		4 885	–	5 070	4 779	4 519
összesen:	137 724	135 787	213 111	314 627	300 627	166 365

- a) Hogyan változott meg a rendszerváltozás óta a nemzetiséghez tartozást vállalók száma?

.....

- b) Mit bizonyíthat ez a változás?

.....

- c) Mi tükrözi a legerősebb kötődést? Rangsorold számok beírásával!

az anyanyelv, a nemzetiség, a közösségi nyelvhasználat

7. Mikor volt a legutóbbi népszámlálás hazánkban? Ha már elérhető az adatai, készítsetek hasonló táblázatot, és elemezzétek! Emeljétek ki a változásokat!

8. Melyik két vallási felekezethez tartoznak a legtöbben hazánkban? Karikázd be a megfelelő betűjeleket!

A) baptista; B) református; C) görög katolikus; D) izraelita; E) római katolikus



9. Nézz utána, melyek a hivatalosan elismert egyházak országunkban!

A MAGYAR GAZDASÁG

Átalakult mezőgazdaságunk

1. Hogyan változott az utóbbi 30 évben a mezőgazdaság részesedése (tankönyv 140.2.)?

– A GDP-ből:

– A beruházásokból:

– Az aktív keresők számából:

2. Az alábbi táblázat a mezőgazdaságban foglalkoztatottak és az általuk használt termőterület megoszlását mutatja be országrészenként (régióként) 2009-ben.

Régió	ezer fő	ezer ha
Közép-Magyarország	12,3	576
Közép-Dunántúl	19,1	897
Nyugat-Dunántúl	22,2	907
Dél-Dunántúl	27,0	1186
Észak-Magyarország	13,9	1139
Észak-Alföld	33,8	1502
Dél-Alföld	47,5	1567
Összes	175,8	7774

Indokold a különbségeket a természeti, társadalmi tényezőkkel!

Itt a legnagyobb a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma:

Ennek okai:

Itt dolgoznak a legkevesebben a mezőgazdaságban:

Ennek okai:

3. Az atlasz mezőgazdasági térképei alapján keress példákat a főbb növények jellegzetes termőterületeire hazánkban!

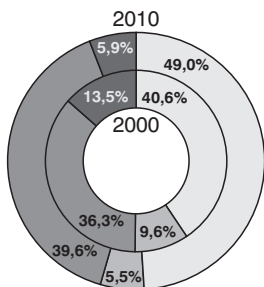
búza: kukorica:

napraforgó: cukorrépa:

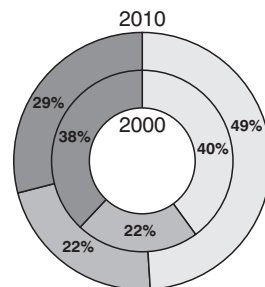
burgonya: szőlőtermékek:

*4. Hasonlítsd össze a kétféle gazdaság termelési típusait! Keress magyarázatot a nagymértékű eltérésekre!

Gazdasági szervezetek



Egyéni gazdaságok



- Növénytermesztő
- Állattartó
- Vegyes
- Mezőgazdasági szolgáltatást végző

.....

.....

.....

.....

5. Hogyan óvhatjuk meg talajainkat? Karikázd be a helyes válaszok betűjelét!

- A) mérsékelt vegyszerhasználattal
- B) a lejtés irányára merőleges műveléssel
- C) másodvetéssel
- D) erőteljes öntözéssel
- E) biogazdálkodással

 6. Véleményed szerint milyen változások segítenék a mezőgazdaság fejlődését?

 7. Gyűjts példákat sajátos magyar haszonnövény- és haszonállatfajokra, valamint élelmiszer-ipari termékekre! Illusztráld képekkel! Készíts reklámtablót!

Az élelmiszer-gazdaság fejlődésének lehetőségei (Forrásfeldolgozó óra)

Ezen az órán a tankönyvi szöveget és az általatok gyűjtött cikkeket, egyéb forrásokat dolgozhatjátok fel. Keressetek az interneten a témával kapcsolatos információkat, adatokat! Javasoljuk, dolgozzatok ismét csoportokban! Ahol lehet, ábrákat, rajzokat, számítógépes prezentációt is készíthettek! A gyűjtött információkat jegyezzétek le a füzetetekbe!

TARTALOMJEGYZÉK

Mit tanultál Európáról a múlt évben?	6
KÖZÉP-EURÓPA ORSZÁGAI	9
Közép-Európa természeti képe	9
Közép-Európa társadalom-földrajzi vonásai	10
Németország változatos tájai és mezőgazdasága	12
Németország ipari nagyhatalom	14
Magashegység Európa szívében: az Alpok	15
Az alpi országok: Ausztria, Szlovénia és Svájc	16
A Balti-tengertől a Kárpátokig: Lengyelország	18
Röghegységek ölelésében: Csehország	19
A Kárpátok koszorújában	20
Az Északnyugati-Kárpátok országa: Szlovákia	22
A természeti erőforrásokban gazdag Románia	23
Mit tanultál Közép-Európáról?	25
HAZÁNK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN	28
Hazánk helyzete Európában és a Kárpát-medencében	28
Régmúlt idők földtörténeti emlékei Magyarországon	29
Átmeneti jellegű éghajlat, szeszélyes időjárással	30
Vizek a mélyben és a felszínen	31
Küzdelem a vizekkel (Kiegészítő anyag)	33
Növénytakarásaink – talajaink	34
Természeti erőforrásaink	35
Környezetünk állapota és védelme	37
Mit tanultál hazánk természeti adottságairól?	39
FEJLŐDÉSÜNK TÁRSADALMI ALAPJAI	41
Hazánk népessége	41
Népesedési folyamatok, a népesség vándorlása	43
Mit tartunk értéknek? Hogyan élünk? (Forrásfeldolgozó óra)	45
Településeink jellemzői; a falvak és a tanyak	45
Városaink és közigazgatásunk	47
Budapest mint világváros	49
Egy világváros gondjai (Kiegészítő anyag)	51
Mit tanultál hazánk népességéről és településeiről?	51
HAZAI TÁJAKON	53
Legnagyobb tájunk, az Alföld	53
Élet az Alföldön I-II.	54
Síkvidék változatos iparral, élénk kereskedelemmel – a Kisalföld	57

A nyugat-magyarországi-peremvidéken – az Alpokalján	58
A Dunántúli-dombság szelíd lankáin	60
A Dunántúli-középhegység	61
A középhegység megújuló gazdasága	63
Az Északi-középhegység	64
A nehézipar szülőföldjének gondjai	66
Magyarország nemzeti parkjai (Kiegészítő anyag)	67
Mit tanultál a hazai tájainkról?	69
A MAGYAR GAZDASÁG	71
Átalakult mezőgazdaságunk	71
Az élelmiszer-gazdaság fejlődésének lehetőségei (Forrásfeldolgozó óra)	72
A gazdaság kulcsa: az energiagazdaság	73
Húzóágazatok: a gépipar és a vegyipar	75
A szolgáltatás felértékelődése – közlekedés és szállítás	77
A gazdasági szolgáltatások	78
Turizmus – a pihenés szolgáltatásban	80
Nagyrégiók hazánkban	82
Lakóhelyed (vagy kerületed) földrajza (Forrásfeldolgozó óra gyűjtőmunka alapján)	82
Mit tanultál a magyar gazdaságról?	83
FÜGGELÉK	86